

Pospíšil, Ivo

**Literatura, román a tvorba nových generací : několik "vnějších" a "vnitřních"
úvah**

Slavica litteraria. 2023, vol. 26, iss. 2, pp. 91-108

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2023-2-10>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79441>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20240202

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Literatura, román a tvorba nových generací

Několik „vnějších“ a „vnitřních“ úvah

Ivo Pospíšil (Brno)

Abstrakt

Přítomná stať sleduje na několika příkladech tvorbu nových literárních generací české a ruské literatury, protomileniálů a mileniálů starších a mladších (generace x, y, z a alfa, snow flake generation). Jde souběžně o několik aspektů: o generační pohled, o pohled na různé proudy literatury, jak je na české a anglické ukazoval kdysi René Wellek, o pohled žánrový, resp. genologický, zejména týkající se románu jako nejčtenějšího, dominantního a stabilního útvaru, a také o charakter směrový a komparativní. Směry a žánry mají v české a ruské literatuře odlišný, ale i podobný vývoj a působí svou tradicí na tvorbu mileniálů, zejména relativně stabilní strukturu románu.

Klíčová slova

protomileniálové; mileniálové starší a mladší; René Wellek a dva proudy v české a anglické literatuře; román; žánrový, směrový a komparativní pohled na českou a ruskou literaturu mileniálů; stabilita románu a jeho tradice v tvorbě mileniálů

Abstract

Literature, the Novel and the Creation of New Generations. Several „Extrinsic“ and „Intrinsic“ Reflections

The present study investigates on several examples the creation of the new generations of Czech and Russian literatures, protomillennials and millennials senior and junior (the generations x, y, z and alpha, snow flake generation). This concerns at the same time several aspects including literary generations, various currents of literature, demonstrated in such a way by René Wellek on Czech and English literatures, genre or genological aspect, especially the novel as the most read, dominant and the most stable genre form and the comparative standpoint. Literary currents and genres in Czech and Russian literatures have a different, but also similar evolution and affect through their traditions the creation of the millennials, especially in the relatively stable structure of the novel.

Key words

protomillennials; millennials senior and junior; René Wellek and the two currents in Czech and English literatures; the novel; literary genres, currents and the comparison of Czech and Russian literatures of the millennials; the stability of the novel and its tradition in the creations of millennials

Román je již dlouho vůdčím literárním žánrem. Podle M. M. Bachtina je to velký predátor literatury: nejenže je nejčastěji se vyskytnuvším a nejvíce recipovaným, tedy čteným literárním žánrem, ale současně si podřizuje všechny ostatní žánry buď tak, že je pohltí, nebo je učiní svou součástí, či je odsune na okraj/periferii žánrového systému. Literární žánry, jak praví badatelé v oblasti genologie, se vyskytují nikoli izolovaně, ale vždy jako součást systému a tyto systémy podléhají méně radikálním nebo radikálnějším proměnám v závislosti na literárních směrech, resp. epochách, v jejichž řečišti se směry rozvíjejí, a celkovém společenském ustrojení. V průběhu literárního vývoje se nejradikálnější proměny odehrály za romantismu a jeho volném pokračování – moderně. Každý žánrový systém má své jádro a plasmu okolních útvarů, přičemž se jejich poloha může měnit: to, co bylo v jádře, se může ocitnout na okraji, to, co bylo na okraji se objeví v jádře systému. Uvádět příklady změn a posunů v žánrech období romantismu je vcelku zbytečné, ale přece jen: zmišení eposu a jeho nahrazení lyricko-epickou básní, zvanou také byronská nebo narativní či v Rusku i jinde poema,¹ nebo posuny v ódě, která opěvuje už nikoli velké osobnosti ale třeba přírodní jevy (Percy Bysshe Shelley: *Óda na západní vítr/Ode to the West Wind*, 1819) nebo překvapující hojnost nějaké vlastnosti nebo jevu; roli eposu přebírá v jistém smyslu román. Existují literární směry, které radikálně přehodnocují, dekonstruuji, boří, ale jsou také směry nebo kulturní epochy, jež utvrzují stabilitu systému žánrů, například klasicismus nebo – poněkud paradoxně – postmodernismus s jeho aluzivními a travestijními návraty, posilováním principů žánrové výstavby nebo užíváním cizích textů, cizího slova, jak tomu říkal již zmíněný M. Bachtin. Přístupy k literatuře mohou být různé: často jsou tematologické, jako tomu bylo v pozitivismu (Stoffgeschichte, Stoffwissenschaft čili tematologie nebo dějiny látek/látkověda²), poetologické, naratologické,³ syžetologické,⁴ ale někdy vycházejí od autora a sledují jeho biograficko-psychickou

- 1 POSPÍŠIL, Ivo: *Problém narativní básně*. In: Slovanický romantismus – estetično genologických kategorií. Banská Bystrica: Katedra slovanských jazyků Filologické fakulty UMB, 2003, s. 26–36.
- 2 Již Frank Wollman v *Slovesnosti Slovanů* vytvořil dílo směřující od tematologie k morfologii čili eidologii. Viz WOLLMAN, Frank: *Slovesnost Slovanů*. Eds. Ivo Pospíšil – Miloš Zelenka. Brno: TRIBUN EU – Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Středoevropským centrem slovanských studií a Slavistickou společností Franka Wollmana, 2012 (1. vyd. Praha: Vesmír, 1928); WOLLMAN, Frank: *Die Literatur der Slawen*. Herausgegeben von Reinhard Ibler und Ivo Pospíšil. Aus dem Tschechischen übertragen von Kristina Kallert. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen. Herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler, Bd. 7. Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien: Peter Lang, 2003; POSPÍŠIL, Ivo – ZELENKA, Miloš: *Mittleuropa als Knotenpunkt der Methodologien. Frank Wollmans Slovesnost Slovanů – Traditionen und Zusammenhänge*. In: WOLLMAN, Frank: *Die Literatur der Slawen*. Op. cit., s. 7–30; POSPÍŠIL, Ivo: *Sieben Bemerkungen zu Frank Wollmans Slovesnost Slovanů*. In: WOLLMAN, Frank: *Die Literatur der Slawen*. Op. cit.; POSPÍŠIL, Ivo: *Wollmanova studie Duch a celistvost slovanské slovesnosti: jen retro, nebo živa koncepce?* In: Česká a slovenská slavistická komparatistika a wollmanovská tradice. Ed. Ivo Pospíšil. Brno: Česká asociace slavistů – Jan Sojnek-Galium, 2022, s. 167–178; Týž: *Frank Wollman a střední Evropa*. In: *Střední Evropa včera a dnes: proměny koncepcí III*. Ed. Ivo Pospíšil. Brno: Středoevropské centrum slovanských studií – Jan Sojnek, 2022, s. 139–154.
- 3 BÍLEK, Petr A. – HRABAL, Jiří – KUBÍČEK Tomáš: *Naratologie: strukturální analýza vyprávění*. Praha: Dauphin, 2013.
- 4 LEVITAN, L. S. – CILEVIČ, L. M.: *Voprosy sjužetosloženija*. Sbornik statej. Riga: Zvajzgne, 1969; a dále celá série až do 5. svazku.

podstatu,⁵ jindy zase v duchu poetologie zkoumají tvar, formu, příjem, tedy tvárný postup, jako je tomu např. v německém a českém formismu 19. století,⁶ ruském formalismu 10.–20. let 20. století a českém strukturalismu 20.–30. let minulého století v rámci původního Pražského lingvistického kroužku, nebo „zření podstat“, jako je tomu ve fenomenologii.⁷ Ale je možné na literaturu jako celek a na literární směry a žánry pohlížet jako na produkt estetiky tvůrčích skupin, družin, kroužků, salonů apod., stejně jako generací. Toto se u nás, v českém prostředí více uplatňuje zejména při analýze básnických směrů, jak je kdysi dobově skvěle popsal V. Nezval.⁸ Ale právě poté, co se letopočet přehoupl přes 20. století a vstoupil do třetího tisíciletí, se o generacích začalo mluvit stále více také v souvislosti s radikálními proměnami technologií a novým vnímáním světa, k němuž nové generace – krajně odlišné do všeho, co předchozí generace zatím zažily – tíhnou. Odtud pojem „mileniálové“, generace x, a, z, alfa, „generace sněhových vloček“.

Generacím jsem v nedávné minulosti věnoval několik statí, v nichž jsem se zabýval obecnými otázkami jejich působení v literatuře, v literární vědě a speciálně mileniálům.⁹ To, co chybí dosavadním úvahám ve větší míře – a to je ostatně charakteristické i pro většinu reflexí prostorové, spaciální, teritoriální, areálové povahy¹⁰ – je nízký stupeň zřetele k vlastnímu tvaru literárního artefaktu, jak jsem na to kdysi upozornil – paradoxně jako člen tzv. Ďurišinoва výzkumného týmu – ve vztahu k jeho koncepci, když jsem toto „bílé místo“ nazval interpoeticitou.¹¹ Jde v podstatě o přijetí známého pojetí Reného Wellka o dvou směrech v anglické a české literatuře, jenž vyjevil v několika pracích.¹²

- 5 ČERNÝ, Václav: *Meditace o romantickém neklidu. Na paměť M. J. Lermontova*. Praha: Fr. Borový, 1943.
- 6 SUS, Oleg: *Geneze sémantiky hudby a básnictví v moderní české estetice*. K vydání připravili Ladislav Soldán a Dušan Jeřábek. Studie Rudolf Pečman. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 1992. Viz POSPÍŠIL, Ivo: *Slavistika, literatura i peregipska brnenských filologov*. Novaja rusistika 9, 2016, č. 2, s. 119–138.
- 7 MATHAUSER, Zdeněk: *Báseň na dosah Eidosu: Ke stopám fenomenologie v ruské literatuře a literární vědě*. Praha: Univerzita Karlova, 2005; Týž: *Básnivé nápovědi Husserlovy fenomenologie*. Praha: Filosofia, 2006.
- 8 *Moderní básnické směry*. Praha: Dědictví Komenského, 1937 (poté další vydání 1964, 1969, 1973, 1979, 1984, 1989).
- 9 Viz naše studie: *Generační princip obecně a ve vývoji literatury (ruské) zvláště (obecné úvahy a srovnávací mezislovanská reflexe s několika případovými sondami)*. In: POSPÍŠIL, Ivo – ŠAUR, Josef a kol.: *Generační konflikt ve slovanských literaturách a kulturách*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 11–29; *Generace v literární vědě, jejich sláva a traumata*. In: MICHÁLEK, Zbyněk – ŠAUR, Josef (Eds.): *Mladá slavistika IV. Výzkum slovanského areálu: generační proměny*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 7–25; *Prolegomena k problematice cenností v literaturních prozvedenijach milenialov*. In: *Revitalizace hodnot: umění a literatura*. Ed. Josef Dohnal. Sborník z 13. mezinárodní konference Revitalizace hodnot: umění a literatura V konané 4. června 2021 v Brně, Česká republika. Brno: Ústav slavistiky – Česká asociace slavistů, 2022, s. 583–595.
- 10 Viz naše knihy *Areál a filologická studia*. Brno: Masarykova univerzita, 2013; *Literární věda a teritoriální studia*. Nitra: Fakulta stredoerópskych štúdií, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014.
- 11 POSPÍŠIL, Ivo: *Sedmero úskalí a inspirací*. Slovenská literatúra 1993, 4, s. 292–295.
- 12 Viz Wellkovy práce: *The Two Traditions of Czech Literature*. In: WELLEK, René: *Essays on Czech Literature*. The Hague, 1963, s. 30. Pův. in: *Slavic Studies*. Ed. by A. Kaun and E. J. Simmons (Ithaca, N. Y., Cornell University Press 1943), s. 213–228; *Immanuel Kant in England*. Princeton: University Press, 1931; *The Theory of Literary History*. Travaux du Cercle Linguistique de Prague 6. Prague, 1935, s. 173–191. Viz také ZELENKA, Miloš: *Wellkova teorie literárních dějin v kontextu české školy literární komparistiky*. *Slavia* 64, 1995, č. 1–2, s. 207–216.

Generace byly vnímány jako relativně stabilní prvek literárního vývoje, ale to je jen zdání: naopak se nám zdá, že novější situace ukázaly generace jako prvek nestabilní, hrozící často rozpadem, většinou pod tlakem vnějších okolností, společenských zvrátů, převratů, revolucí apod., což je obzvláště patrné na vývoji střední Evropy.¹³ To, co však může generaci spojovat, jsou společné zážitky a do jisté míry i hodnotové orientace, jež z nich vyplývají (ti, kdo zažili zvrátové momenty dějin, např. u nás léta 1848, 1918, 1938–1939, 1945, 1948, 1968–1969, 1989 apod., v Rusku např. 1812, 1825, 1905, 1917, 1941, 1945, 1985, 1991 apod., jsou jimi do značné míry determinováni; šlo o procesuální nebo jednorázové události). Nikdo nedokáže tyto zážitky spojené často s tragickými obraty a osobními tragédiemi z paměti generací vymazat, což se v případě literatury projevuje v konkrétních uměleckých dílech: v Rusku např. dílo M. J. Lermontova nezasažené ve vnímavém věku léty 1812 a 1825 (narodil se 1814) vypadá jinak než Puškinovo, jež se narodil roku 1799; podobně spisovatelé, kteří zažili první Československou republiku, se dívají na svět jinak než generace z konce pozdní normalizace, tedy např. Vladimír Neff a Michal Viewegh; i když spisovatelé narození dříve zažili později stejné věci jako generace podstatně mladší, neměly pro ně tak velký význam – v kontextu jiných událostí a také vzhledem k biologickému věku.

K Wellkovi se ještě vracíme: kromě uváděného dvouproudového vidění anglické a české literatury a teorie literárních dějin (theory of literary history) přišel ještě s pojmy, jež uplatnil v slavné *Teorii literatury* [Theory of Literature, 1942]: „extrinsic“ a „intrinsic“. Vycházejí z fenomenologického „uzávorkování“ (Einklammerung) spíše než ze strukturalistického imanentismu, vyčlenil Wellk zkoumání literárního artefaktu ve spojitosti s jeho „okolím“ (sociologie, psychologie, autor apod.) a jeho vnitřní analýzu, jež považuje za skutečnou literární vědu (literary criticism).

Generace, které nezažily „horkou“ válku, byly často hýčkány péčí o kulturu: u nás to po roce 1945 byly omezeně demokratické, později totalitní až autoritářské režimy, jež si pěstovaly svou literární inteligenci v rámci ideologicky ovládaných tvůrčích svazů bohatě dotovaných ze státního rozpočtu promyšleně strukturovanými na tvůrčí pobyty, rekreace, zahraniční cesty a stáže, vysoké honoráře, což byla modernější podoba starověkého a středověkého mecenášství, které zajišťovali panovníci, papež, ostatní feudálové a církev jako často největší feudál coby instituce (je známo, že např. Puškinovi Mikuláš I. údajně platil za jeden verš honorář jeden zlatý rubl).

Spisovatelé současných generací jsou většinou to, čemu se říká „poetae docti“, tedy vzdělaní „básníci“ či přesněji spisovatelé, to je dnes běžné. Většinou – až na výjimky – vystudovali nebo studují humanitní nebo sociální vědy, u nás fakultu filozofickou nebo sociálních věd/studií, často filologii, uměnovědy nebo politologii či mezinárodní politiku. V době, když jsem měl spolu s některými českými kolegy (ve spolupráci s prof. Milošem Zelenkou) společné projekty s Ústavem slovinské literatury a literární teorie Slovinské akademie věd a umění (SAZU), jsem si povšiml, že jejich mladí spisovatelé jsou zpravidla

13 Proto jsme místo generačního sborníku-manifestu, jak byl typický např. pro známou iniciativu Václava Černého z roku 1968 (*Sborník pětadvaceti*). Ed. Václav Černý. Praha: Československý spisovatel, 1969), koncipovali sborník mezigenerační: *Sborník třinácti: mezi generacemi*. Ed. Ivo Pospíšil. Brno: Česká asociace slavistů – Galium, 2019.

absolventy lublaňské univerzity a obvykle studovali slovenistiku a literární komparatistiku.¹⁴ To je jistě dobrý edukační základ pro spisovatelství, ale zároveň je v tom něco omezujícího, směřujícího k vytváření tzv. bublin, tedy vymezených sfér, jež člověku zabraňují vidět svět širše. Plody takové „bubliny“ jsou obvykle slovesné experimenty, pohrávání s textem a vytváření metatextu,¹⁵ kvázimetatextu a intertextuality, jež jsou součástí postmodernismu a kvázipostmodernismu.¹⁶ Autorský typ *poeta doctus* a jeho diseminace jsou pravděpodobně spojeny i se samotným vznikem postmodernismu a jeho odrůd včetně kvázipostmodernismu; tedy ona uzavřenost a vymezenost, imanence vede spíše než k interpretaci reality k interpretaci jiných textů a dnes s využitím nových technologií k interpretaci fiktivních světů. V tom je asi rozdíl oproti *poetae docti* minulých generací, kteří často vycházeli z vědeckých poloh a mířili k literárnímu umění nebo se u nich tyto činnosti nebo aktivity na jejich pomezí (překládání) prolínaly (Daniela Hodrová, Vladimír Macura).¹⁷ Pokud jde o v titulu uvedený „vnějškový“ pohled nebo „vnějškovou“ úvahu, jde také o diseminaci literárních děl a jejich „zhodnocování“ nejen finanční, tedy o realizaci ekonomické funkce umění, ale také o různé ceny a prémie národní nebo mezinárodní. Těmito pobídkovými gesty se utváří skupina preferovaných autorů na základě skutečné estetické hodnoty jejich děl nebo – jistě častěji – na bázi názorové a tematické spřízněnosti s mediálně vládnoucími názory a představami, za nimiž stojí určité zájmy a ideologie. Již léta se to projevuje například v systému udělování Nobelových cen za literaturu, o dalších nemluvě, ať již se udělují v rámci národním nebo mezinárodním. Ovšem pouze moderní technologie umožňují – právě s ohledem na nejmladší recipientské generace – uvedení do společenského prostoru a obejít tak příliš oficiální příležitosti.

Takto se například v českém prostředí projevuje skupina autorů drobných próz, jako jsou např. Viktor Nedbal, Miroslava Dvořáková, Theo Addair, Kristýna Dostálová, Jana Žirafice Fialová, Monika Fišerová, Pavel Kantner, Lucie Ortega, Lukáš Boček, Martin Koláček, Dagmar Digma Čechová, Dagmar Česká, Markéta Damková. V tom je aktivní již uvedený Martin Koláček (roč. 1981), který již roku 2013 založil nakladatelství *E-knihy jedou*, jež spojuje různé generace narozené od osmdesátých let minulého století po počátek 21. století, většinou absolventy vysokých škol nebo jiných škol humanitního nebo sociálně vědního směru.

Před časem byl předchůdcem mileniálů také příslušník starší generace Jaroslav Rudiš (roč. 1972), muž mnoha profesí, umění a dovedností, de facto biliterární spisovatel, učitel, diskžokej, novinář, člen hudebních skupin a autor písňových textů, divadelník, jehož některá díla byla napsána původně v němčině, jiná byla přeložena z češtiny do řady

14 Viz naše studie *Česko-slovenské projekty z dějin slavistiky a teorie literatury*. In: *Vzájemným pohledem. V očeh drugega. Česko-slovenské a slovensko-české styky ve 20. století. Česko-slovenski in slovensko-češki stiki v 20. stoletju*. Ed. Alenka Jensterle-Doležalová. Praha: Národní knihovna ČR – Slovenská knihovna, 2011, s. 155–165; *Národní převod in literarne smeri (nekaj opažanj)*. Slavistična revija, 2014, č. 1, s. 121–130.

15 Viz naši studii *Tvar a funkce metarománu*. Světová literatura, 1984, č. 3, s. 251–253.

16 Viz naše studie *Postmodernism and Quasipostmodernism (Michal Viewegh)*. Neohelicon (Budapest) 33, 2006, č. 2, s. 37–44; *Kvázipostmodernismus znovu navštívený*. Slavica litteraria X 15, 2012, supplementum. *Postmodernismus s pozadím*, s. 29–40.

17 Viz naši studii *Slovenská téma v románe Vladimíra Macury Informátor*. Slovenské pohľady, 2018, č. 6, s. 34–40.

dalších jazyků. Svou kariéru zahájil roku 2002 patrně svým nejlepším románem *Nebe pod Berlínem*, „rockovými příběhy“ z berlínské podzemní dráhy. Rudiš se tímto románem s originální strukturou zařadil mezi spisovatele, kteří reflektují kosmopolitní atmosféru devadesátých let minulého století, jež se výrazně liší od situace dalších dvou desetiletí 21. století. Patří k miláčkům médií a také mezi časté držitele nebo nominanty literárních cen. Jako u skutečných mileniálů je těžištěm jeho děl původní téma a syžet, ale i tvar, forma silně reagující na současné trendy, např. komiksová trilogie *Alois Nebel* (2003), *Hlavní nádraží* (2004), *Bílý potok* (2005), *Léto v Laponsku* (2006), *Grandhotel* (2006), *Potichu* (2007), *Konec punku v Helsinkách* (2010), *Národní třída* (2013), *Český ráj* (2018), *Winterbergova poslední cesta* [něm. orig. *Luchterhand Literaturverlag*, 2019, čes. 2021], *Gebrauchsanweisung fürs Zugreisen* [Návod k použití pro cestování vlakem, 2021, čes. 2023]. To, co na Rudišovi oproti jeho předchůdcům a následovníkům zaujme nejvíce, je tematická a žánrová pestrost díla a často také transpozice jednoho žánru do druhého (komiks, divadelní hra, novela apod.) Podstatný je také česko-německý ráz jeho tvorby, a to nejen v rovině jazyka, ale také místa děje, fascinace cestováním vlakem a nádražími. Důraz na kosmopolitnost a nadnárodní charakter příběhů a literatury také v souvislosti s kritikou národních stereotypů a jinými pohledy na tzv. národní mýty odkazuje ke globalizačním tendencím tak, jak byly chápány zejména na konci 20. století.

Již dříve etablovaným a mezinárodně známým spisovatelem narozeným v osmdesátých letech 20. století, tedy z generace „starších“ mileniálů, je Jan Němec (roč. 1981), syn spisovatele Ludvíka Němce (roč. 1957). Životní dráhy obou se podobají jako vejce vejci: oba oslnili jako wunderkinder české literatury (oba jsou, jak známo, z Brna), oba se uplatnili v manažerských mediálních funkcích (Ludvík jako dlouholetý ředitel brněnského studia Českého rozhlasu, Jan jako redaktor a nyní šéfredaktor časopisu HOST; předtím inicioval založení Asociace spisovatelů a byl i jejím předsedou); oba inteligentně a uměřeně reagují na tzv. společenskou poptávku, na témata vyžadovaná hlasitě i tiše vládnoucím diskursem. Ludvík Němec oslnil již svou novelou *Nejhlasitější srdce ve městě* (1978); následovala díla střední až velké epiky *Hra na slepo* (1982), *Průvodce povětrím a tmou* (1988), *Negativ* (1989), *Já jsem ta tma* (1996), *Láska na cizím hrobě* (2013), *Odpustky pro příští noc* (2015), *Žena v závorce* (2018), *Cejchy Cejlu* (2020); jde o romány, povídkové sbírky nebo novely.

Podobnost tvorby otce a syna je nápadná a ukazuje na to, že generační kritérium předpokládá také generační návaznost, že jsou spojitosti související s vnitřním tvůrčím ustrojením a celkovým estetickým habitem. Důležité je tu také kulturní a intelektuální zázemí: v případě Ludvíka Němce učitelská rodina a studium na střední knihovnické škole, u Jana Němce rodina spisovatele, kulturního pracovníka a manažera a studium na Filozofické fakultě a Fakultě sociálních věd (módní je spojení studia na obou fakultách, obvykle filologie nebo uměnověda na straně jedné a politologie nebo mezinárodní vztahy, žurnalistika a mediální studia či gender studies apod. na straně druhé). Vidíme tu spojitosti s problémem *poeta doctus* (viz uváděné slovinské spojení spisovatelství se studiem slovenistiky a komparistiky). V naprosté převaze typu *poeta doctus*, zvláště pokud jde o sociální a humanitní vědy, spatřuji pro literaturu zásadní problém v oné ontické „bublině“, odtrženosti od reality, což je v dnešní době násobeno vytvářením virtuální

reality a pohybem v ní, která u generací mileniálů, nejvíce generace alfa, „sněhových vloček“ často zcela nahrazuje běžnou skutečnost. Ono nebezpečí spočívá v přemíře verbální kultury a souvisí s charakterem věd, jimiž se spisovatelé nebo budoucí spisovatelé zabývají. Nejde tedy o tvrzení, že spisovatelé by měli být nevzdělaní a nejlépe fyzicky pracující, ale v tom, že se jejich životní zkušenost a způsob myšlení a kreativita omezuje na limitovaný průzor skutečnosti zavalený navíc ideologizovanou podobou některých sociálních a humanitních věd, jejich dominantním názorovým spektrem a nasměrováním tematickým a metodologickým, jež vedou k institucionalizaci a kolektivizaci spisovatelské činnosti (spisovatelské organizace, spisovatelské ceny, prémie, grantový systém, napojení na určitá nakladatelství).

Nebudeme rozebírat řadu dat do jisté míry publikovaného životopisu Jana Němce, jako jsou mnohohranné studium na Masarykově univerzitě, Janáčkově akademii, sociologie, religionistiky, divadelní dramaturgie (sám na JAMU učí), zmíněná vazba na časopis HOST, tedy do jisté míry, ovšem mnohem opulentněji, jde ve stopách otce. Oba jsou nositeli cen, jednou byli dokonce oba současně nominováni na cenu Magnesia Litera (2014). Příznačná je i zmíněná společenská angažovanost, ale také tematické zaměření a umělecké inspirace (mj. dílo Michela Houellebecqa, Vladimira Nabokova). Jan Němec jako poměrně mnoho autorů začínal básnickou sbírkou (*První život*, 2007). Žánrově osciluje také mezi povídkovými sbírkami a románem; k tomu se ještě v širších souvislostech žánru vrátíme (*Hra pro čtyři ruce*, 2009; *Dějiny světla*, 2013; *Možnosti milostného románu*, 2019; *Liliputin: povídky z války*, 2022).

V jiné poloze se mezi českými autory/autorkami pohybuje Kateřina Tučková (roč. 1980), která dobře vystihla klíčovou pozici románu v současné literatuře (*Vyhnání Gerty Schnirch*, 2009; *Žitkovské bohyně*, 2012; *Fabrika*, 2014; *Bílá Voda*, 2022; divadelní hra *Vitka*, 2018). Ukazuje se, že i generace raných mileniálů se pohybuje v hlavním proudu a orientují se podle společenské objednávky, resp. podle určitých vyhraněných názorů na dějiny, které zvyrazňují jen jejich určité rysy a upozadují jiné, které ovládaly společenské vědomí před rokem 1989. Revize nebo alespoň hodnotový posun pohledu na dějiny souvisí s odhalováním kdysi potlačovaných témat, která však v době publikování patřila k oficiálním a protežovaným. Autorčiny romány stály ve středu až neúměrné mediální pozornosti, ale ani to se nijak nevymyká z kontextu jiných autorů a jiných děl v současnosti, ale i v minulosti (M. Viewegh, J. Rudiš, kdysi B. Hrabal, M. Kundera, J. Škvorecký, L. Fuks aj.)

Další z žen, které se vepsaly do generačního proudu české literatury, je Petra Hůlová (roč. 1979); podobně jako Tučková je erbovní autorkou s obrovskou mediální pozorností, která nyní poněkud slábne. Matka tří dětí má za sebou poměrně rozsáhlé dílo, rozvětvené studium (kulturologie, mongolistika), pobyty v USA a Mongolsku a zásáhla i do politiky. Také ona se pohybuje na hraně novely a románu. Na počátku nového tisíciletí oslnila již románem *Paměť mojí babičce* (2002), za nímž následoval další *Přes matný sklo* (2004), novela *Cirkus Les Mémoires* (2005), dále román *Umělohmotný třípokoj* (2006), zase novela *Stanice Tajga* (2008), román *Strážci občanského dobra* (2010), *Čechy, země zaslíbená* (2012) *Macocha* (2014), *Stručné dějiny Hnutí* (2018), *Zlodějka mého táty* (2019) a *Liščí oči* (2021). Její dílo ukazuje, jak klíčový zejména pro romány mileniálů je prostředí a střety generací v často exotickém nebo neobyčklém milieu (Mongolsko, USA, Ukrajina).

Dalším aspektem je způsob narace, často je to osobitá postava vypravěče, jako např. v novele *Macocha*, příběhu ženy účtující se svým životem, s ozvláštněnou dikcí a výrazným idiolektem. Novely a romány Hůlové bývají rozporně hodnoceny právě proto, že se často ocitají na pomezí tzv. červené knihovny, na což někteří kritici přímo upozorňovali, ale spíše jde o travestii žánru nebo záměrnou polohu na hraně krásné a triviální literatury. To je ovšem pozice obvyklá v celé současné literatuře napříč jejími národními podobami. Autorka se někdy nevyhýbá ani biologickým detailům, které mohou poetologicky připomínat prvky naturalismu (právě *Macocha*); vypravěčka je v podstatě auktorialní nebo má dokonce autobiografický ráz, vidí věci a situace ostře a projevuje v jistém smyslu méně pochopení pro generační rozdíly. Žánrově jsou tyto prózy poznamenány vzpomínkovostí, reminiscentností a, jak již řečeno, žánrovou aluzívností nebo travestijností.

Před nimi stojí svým rokem narození Tomáš Koloc (roč. 1977), mnohostranný talent, nyní již zralý literární kritik a kulturní analytik a glosátor rozsáhlých a hlubokých znalostí a brilantního stylistického, jazykového a formulačního umění, snad i myslitel, jenž si je vědom jako jeden z mála protomileniálů (o mileniálech nemluvě) generační kontinuity. Jeho životní dráha je dosti složitá a různorodá, i když vytvářející silnou etickou a axiologickou návaznost, k níž patří i permanentní hledání a nacházení v minulosti a současnosti, mj. publikováním v Britských, později Krajských listech („Svět Tomáše Koloce“), Kulturních novinách a jinde.¹⁸ Zajímavé jsou také diskuse, které vyvolávají Kolocovy články. Ukazují, že i generace protomileniálů a skutečných mileniálů má vcelku dobré znalosti české minulosti, že si uvědomuje historické souvislosti, že ne všichni podléhají poněkud jednosměrným mediálním schémátům a zastávají samostatný, kritický názor, takže po svém vidí např. vývoj tzv. komunismu u nás, včetně roku 1968, a to přesněji a diferencovaněji než někteří očití svědkové vytvářející různé „mýty“, např. si uvědomují relativnost tvrzení, že v padesátých letech 20. století někteří skutečně komunismu věřili (jako by to byl kladný argument stvrzující jejich rádoby upřímný charakter v době, kdy šlo o život a v běhu byly popravy a jejich schvalování, dokonce i jejich vyžadování), zatímco v době tzv. normalizace (správně: konsolidace) sedmdesátých a osmdesátých let věřil komunismu jen zcela bezcharakterní člověk.¹⁹

Jinak vypadá přehled situace mezi ruskými spisovateli-mileniály, kteří píšou střední a velkou prózu. Nejsou to jen ti, jež jsou překládáni k nám, i když někdy je jejich recepce k nám přerušena kvůli jejich postojům k rusko-ukrajinskému konfliktu a později k válce. To je případ protomileniála Zachara Prilepina (roč. 1975), účastníka čechenské války, původně Putinova kritika, později podporovatele, jehož povídky před časem přeložil Libor Dvořák (*Botky plné horké vodky*, 2008, čes. 2011), autora románů *Patologii* (2004) *Saňkja* (2006), *Grech* (2007) a patrně nyní nejznámější *Obitel'* (2014) a *Nekotoryje popadut v ad* (2019), jehož tvorba vyvolává rozporné reakce (jeho postoje k rusko-ukrajinskému konfliktu vedly k tomu, že se ocitl na sankčním seznamu EU). K nám se i dříve, tedy před válečnými událostmi, překládala prozaická díla, která buď připomínala sovětský systém a jeho zločiny, nebo svou poetikou se podobala evropským nebo spíše západoevropským

18 Viz např.: <https://www.krajskelisty.cz/autor/tomas-koloc.htm>.

19 <https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelske-a-medialni-druzstvo/autori/autori-kulturnich-novin/tomas-koloc>.

a americkým modelům, které jsme v průběhu historie přebírali; nicméně rozhodující je jejich funkce noetická, nikoli poetická; v tomto smyslu se málo recipovaly konzervativní a religiózně/pravoslavně/ortodoxně orientované prózy, bez nichž si však ruskou literaturu, v níž se nikdy nerealizovala důsledná sekularizace, a Rusko jako takové nelze představit.²⁰ Ale i u nás preferovaní autoři jako Vladimir Sorokin (roč. 1955), Viktor Pelevin (roč. 1962), Ljudmila Ullickaja (roč. 1943), nebo Ljudmila Petruševskaja (dokonce roč. 1938), koneckonců i rusky píšící Svjatlana/Svetlana/Svitlana Aleksijevič (roč. 1948) s běloruským otcem a ukrajinskou matkou, píšící rusky, tedy zjevně biliterární nebo trilaterární spisovatelka, nositelka Nobelovy ceny za Bělorusko, kteří se svým rokem narození z těchto generací zcela vymykají.

Na opačný pól dnešního ruského politického spektra se svými kritickými postoji zařadil Dmitrij Gluchovskij (roč. 1979), erbovní autor první třetiny 20. století, který spolu se zcela jinou poetikou Jevgenije Vodolazkina narušil přibližně ve stejné době hegemonii ruského postmodernismus způsobem, který v něčem zachovává základní rysy jeho poetiky, ale jinak se vrací ještě hlouběji k literárním inspiracím předromantickým, což odpovídá poloze dominantního proudu současné literatury na hraně věcného a krásného písemnictví a často navíc na linii fact a fiction, resp. fiction a non-fiction. Většina jeho světově proslulých a mediálně prosazovaných románů byla do češtiny přeložena (*Metro 2033*, 2005, čes. 1. vyd. 2010; *Sumerki*, 2007, čes. Soumrak, 1. vyd. 2013; *Metro 2034*, čes. 1. vyd. 2011; *Buduščeje*, 2013, čes. Budoucnost, 2015; *Metro 2035*, 2015, čes. 2016; *Tekst*, 2017, čes. Text, 2018; *Post*, původně audiokniha, později tištěná verze, 2019; *Post. Spastiš i sochranit'*, původně audiokniha, později tištěná verze, 2021; v podstatě „dvorním“ překladatelem M. Gluchovského u nás byl neuvěřitelně plodný překladatel Rudolf Řežábek, roč. 1944, autor stovek knih a překladů); pozoruhodný je osud zfilmované podoby děl M. Gluchovského: zfilmovaný *Text* je z roku 2019, dva filmy podle dvou povídek z let 2020 a 2021, filmová podoba *Metra 2033* plánovaná na rok 2024 byla zrušena, což asi není bez souvislosti s politickými názory autora a jeho následnou perzekucí (po některých interview, v nichž kritizoval porušování svobody slova v Ruské federaci a zejména poté, co veřejně podpořil Alexeje Navalného a žádal jeho propuštění, a hlavně poté, co v únoru 2022 odsoudil ruskou agresí na Ukrajině, byl 7. 10. 2022 dán na seznam cizích agentů).²¹

Na rozdíl od postmodernistů, postpostmodernistů a kvázipostmodernistů se jeho poetika vztahuje k dávnější inspiraci ještě předromantickými žánrovými strukturami s fantastickými prvky (tradice ruských hoffmannistů – E. T. A. Hoffmann, 1776–1822) a novel a románů s tajemstvím, jak se s nimi setkáváme v anglickém gotickém nebo francouzském černém či frenetickém románu nebo německém strašidelném románu (Gothic Novel, roman noir/roman frénétique, Schauerroman). Vůbec „zliterárnění“ literatury je u těchto autorů patrné (obrazně řečeno, „šustí to tu papírem“), ale je jiné než metatextualita a intertextualita „klasických“ postmodernistů, je hlubinnější, nejde o přímé aluzivní citace nebo textové reminiscence, ale především o inovace tematické a formově

20 Viz naši studii *Konzervativní rezistence jako součást literárního vývoje*. *Slavica litteraria* 11, 2008, č. 2, s. 19–28.

21 Michail Gluchovskij je rozvedený s novinářkou Jelenou Fuksinovou, má s ní dvě děti. Ovládá kromě mateřské ruštiny angličtinu, španělštinu, němčinu a francouzštinu a také ivrit, žil v Německu a ve Francii, nyní často pobývá v Barceloně, kde vlastní byt, současně má povolení k trvalému pobytu v Německu.

žánrové. Silná je linie ruské science fiction (naučnaja fantastika) dystopického nebo/a satirického rázu, jak se v Rusku objevuje od 18. století,²² ovšem také v tvorbě Fadděje Bulgarina (1789–1859), jenž v českém výboru není ze známých důvodů kopírujících ruské a sovětské postoje (agent III. oddělení Tajné kanceláře Jeho Veličenstva, tedy carské tajné policie) záměrně uveden.²³

Jiný přístup generační uplatňuje Jevgenij Vodolazkin (roč. 1964), předchůdce mileniálů, typický *poeta doctus*, který se však jako autor ruské prózy realizoval až ve 21. století. Je jako žák D. S. Lichačova (1906–1999) autorem řady knih a studií ze staroruské literatury, jako prozaik se definitivně prosadil romány *Laurus/Lavr* (2014) a *Letec*, z poslední doby jsou romány *Brisben* [Brisbane, 2019], *Opravdanije ostrova* [Zdůvodnění ostrova, 2020]. I podstatou jeho úspěchu je originální téma a syžet. Jeho díla jsou příkladem nového hledání nových poloh ruské literatury po proudu postmoderní a postpostmoderní/kvazipostmoderní produkce.²⁴ Fascinující román *Laurus/Vavřín/Vavřinec* [rus. Lavr, 2014; čes. 2016] s příznačným podtitulem „něistoričeskij roman“, příběh z 15. a 16. století líčí životní dráhu chlapce a nakonec léčitele a poustevníka s mimořádnými duchovními schopnostmi. Vnitřní propojení myšlení středověkého člověka s dnešní dobou dokládá to, o čem je autor přesvědčen: neexistenci času; jeho postavy přesahují svou dobu, vizionářstvím se derou do naší současnosti, živí a mrtví se spojují v jeden pulzující celek. Samostatnou kapitolou je jazyk románu *Laurus*, jehož postavy často mluví „jako kniha“, je však nejisté, že tomu tak mohlo být ve skutečnosti, neboť proces prolínání obou jazyků byl velmi, velmi povlovný a zrychlil až v 17. a 18. století. Obvykle je to v situacích, kdy se cituje bible nebo náboženské texty či se parafrázuje, jinde se jazyk jen mírně archaizuje několika lexikálními signály, jinde je jen mírně archaizovaný nebo zcela moderní: to by jistě mohlo být předmětem kritiky a polemiky. Současně tu však jsou vstupy jakoby z budoucnosti, v nichž se vykládá, jak to bude vypadat na tomto místě: týká se to např. Pskova,

22 Viz *Magický krystal. Ruské utopicko-fantastické příběhy*. Praha: Svoboda, 1982.

23 Viz naše studie obsahující další sekundární literaturu: *Problém autorského typu: Fadděj Bulgarin*. Slavnica Slovaca, 1988, č. 4, s. 366–384; *Hořce ironická science fiction Fadděje Bulgarina*. Svět literatury, 1993, č. 5, s. 22–28; *Fadděj Bulgarin jako literární inspirátor*. In: Biele miesta II. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, Fakulta humanitných vied, 1998, s. 29–44; *On the Margin of Genre Typology or The Hidden Pioneer of Russian Science Fiction (Faddej Bulgarin)*. Na margo žánrovej typológie skrytého priekopníka ruskej science fiction (Faddej Bulgarin). Slavnica Nitriensia, 2016, č. 1, s. 27–40; *Problema „inostrancev“ v ruskoj literature i rusko-poľskij literator Tadeusz Bulharyn/Faddej Bulgarin: čerty novizny*. Pax&Orthodoxa: Slavističeskije issledovanija. Istorija, kultura, literatura. V čest 80-letija so dnja roždenija Aleksandra Vladimiroviča Lipatova. Moskva: Institut slavistiky RAN, 2017, s. 231–248; *Žánrovýje innovacii i recepcija Faddeja Venediktoviča Bulgarina v češskoj srede*. Pytannia literaturoznavstva / Problems of Literary Criticism, No 97, 2018, s. 191–208.

24 Viz naše studie: *Český kvázipostmoderní román: poetizace automatismu a zrození „nového člověka“* (Případ nevěrné Kláry Michala Viewegha). In: Retoriki na pametta. Jubileen sbornik v čest na 60-godišninata na profesor Ivan Pavlov. Fakultet po slavjanski filologii, katedra po slavjanski literaturi. Redakcionna kolegija: Bojan Bolčev – Valeri Stefanov – Kalina Bachneva – Panajot Karagjovov – Janko Bačvarov. Sofija: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ochridski“, 2005, s. 498–504; *Lekce tvůrčího psaní a kvázipostmodernistická poetika Michala Viewegha*. Stil (Beograd) 4, 2005, s. 303–313; *Quasipostmodernistyczny świat Michala Viewegha*. In: *Literatury słowiańskie po roku 1989*. Nowe zjawiska, tendencje, perspektywy. Tom I. Transformacja. Pod redakcją Haliny Janaszek-Ivaničkowej. Warszawa: ELIPSA, 2005, s. 81–88; *Postmodernism and Quasipostmodernism (Michal Viewegh)*. Neohelicon (Budapest) 33, 2006, č. 2, s. 37–44; *Žánr prozaického deníku Michala Viewegha, poetika, žánrové tradice a souvislosti*. STIL (Beograd) 10, 2011, s. 309–322.

místa, odkud hlavní postava Arsenij nesoucí postupně tři jména pochází a kde později probíhá archeologický výzkum a rozhoří se láska. Prostor a čas se prostupují, minulost není oddělena od přítomnosti a budoucnosti. Arsenije provází celým životem duše jeho první a poslední lásky Ustiny a jejich zemřelého dítěte, stejně jako jeho zemřelého učitele Christofora, jenž ho naučil znát léčivé byliny a odhalil v něm léčitelství a věštecký dar.

Laurus/Lavr je dávno mrtev, ale jeho krajina žije: v historických centrech ruských měst probíhají vykopávky obnažující různé historické vrstvy: místo chrámu tu byly úřady, potom se to zase všechno vracelo, dějiny tvoří jeden celek, Laurus vlastně kráčí po městě s dnešními lidmi. Děj románu se odehrává ve středním Rusku, na cestě k Božím hrobům, kde je Arsenij/Laurus nucen hledět na smrt svých bližních a kde je také těžce raněn. Hodnotovým atributem je rozpor nechtěné samoty (odinočestvo) a chtěného osamění a usebrání (ujedinenije), které jsou vyjádřeny zmíněnými dvěma jazyky: východoslovanským, jenž má vztah k existenciální situaci jedinice, a staroslověnským, církevněslovanským, který se spojuje s duchovní dimenzí chtěné samoty. Román se pohybuje od stacionárního k dynamickému modelu: na jedné straně rozjímání a duchovní ukotvení, na straně druhé dobrodružné putování po středověké Evropě a Asii, poté zase návrat do vlasti a smrt: motiv věčného návratu uplatněný v struktuře moderního románu, v němž nejvyšší hodnotou jsou rozlehlé plochy a polí a šumění lesů otčiny. Čas je tu chápán jako vězení, které si vytvořil sám člověk, jinak něco jako čas vlastně neexistuje; člověk se volně pohybuje v prostoru, v němž se splétají osudy lidí různých staletí, časové bariéry rozbíjejí sen a víze. Intertextualita je autorovi vlastní: sám jako ruský medievista rád v narážkách a aluzích i v textových pasážích využívá znalostí staroruské literatury, přičemž klíčové místo zaujímají texty o Alexandrovi Makedonském, známá *Alexandreida* (rusky Aleksandrija). Staré texty, knihy, památníky minulosti, dopisy, čtení, narace, barvitě historicky, a hlavně báze staroslověštiny východoslovanské redakce jako axiologický symbol časového cyklu. Starobylý jazyk a středověké texty tak překonávají hodnotové rámce budované na protikladu idealizované minulosti a kritizované současnosti a stávají se emblémem dechu věčnosti.²⁵ Zájem o dějiny v podobě jakýchsi „nových dějin“, nutkavé historicity, jež zahrnují jak beletrii, tak vědu, spojuje Vodolazkinův román s podobnými románovými strukturami v jiných národních literaturách. Jde fakticky o překonání jednolitě synchronního proudu, který dominoval zejména ve 20. století prostřednictvím imanentních, funkcionálních přístupů ve vědách i umění. Možná že adorace synchronie a opovrhování historismem jako něčím strnule akademickým, nepraktickým a neúčinným, nakonec vedly k nevratným událostem v dějinách současné Evropy a světa. Obnova zájmu o dějiny a diachronii vůbec přibližně od poloviny 20. století je spojeny s novým historismem

25 Viz naše stati: *Jazyk literárního díla jako axiologický nástroj: román Jurije Bondareva Bermudský trojúhelník (K životnímu jubileu prof. Jána Doruly)*. In: Život slova v dejinách a jazykových vzťahoch. Na sedemdesiatiny profesora Jána Doruly. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2003, s. 265–278; *Diachronní dimenze ruského literárního textu (Puškin – Bondarev – Grjagalov)*. In: LEPILOVÁ, Květuše a kol.: Text a kontext. Brno, 2008, s. 86–107; *Znovu k problému diachronní hloubky literárního textu*. In: Jazyk a komunikácia v súvislostiach III. Red. Oľga Orgoňová. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzita Komenského, Katedra slovenského jazyka, Studia Academia Slovaca, 2011, s. 11–19.

a novým hledáním, jak budovat dějiny v umění i beletrii, která se už neomezuje na faktografii minulosti, ale inspiruje se utvářením jednotného časoprostorového celku.²⁶

Román *Laurus* je typem románu, který stojí na hranici několika struktur: je to na jedné straně tradiční historický román naplněný faktografií, na straně druhé historiosofický román, román-parabola, symbolický román jako emblém současnosti. Je možné, že tento román nezakotvený v dobových souvislostech se může stát modelem, který za čas převládne; je také možné, že jde jen o závan, jenž zase pomine nebo zůstane omezen na jednu národní literaturu. Jaké místo zaujme ve světové literatuře, ponecháme tedy na dalším vývoji.²⁷

V dalším románu *Letec* [Aviator, 2016; čes. 2018] nebo, chcete-li, Vzduchoplavec, se opět opírá o autorovu mediivistickou profesi, zejména ve sféře náboženství lehce uplatitelnou. Innokentij Platonov se probudí v nemocnici roku 1999. Přichází za ním doktor Geiger, sestra atd. Ukazuje se, že Innokentij byl zmrazen, žil vlastně ještě za cara, zažil Velkou válku, ruské revoluce roku 1917 a nakonec byl uvězněn na proslulých Solovkách. Vše zapomněl a pomalu se na minulost rozpomíná v deníkových zápisech, k nimž ho nutí Geiger, podle něhož mu nelze minulost odhalit zcela, že k ní musí dojít povlovně sám, aby to vůbec snesl.

Již naznačené inspirace tradičními žánrovými modely z minulosti světové a ruské literatury zdůrazňují někteří kritici i v souvislosti s autory, kteří již patří ke skutečným mileniálům různých generací, např. s poetikou ruské románové kroniky (*Rodinná kronika* S. T. Aksakova z roku 1856)²⁸ nebo vzpomínkové/memoárové literatury či literatury faktu / dokumentární literatury.

V poslední době zaujal u nás překlad básničky a prozaičky Marije Stěpanovové (roč. 1972), vlastně také předchůdkyně mileniálů, *Památce paměti: romance* [Pamjati pamjati. Romans], z pera Aleny Machoninové (překlad je velmi dobrý, název však plně nevyužívá ruského titulu, na to čeština asi nemá adekvátní prostředky, snad „Na paměť paměti“; překlad slova „romans“ jako „romance“ asi také není zcela adekvátní²⁹), fascinující dílo na pomezí fiction a non-fiction, tedy v obvyklé poloze dnešní literatury, včetně tvorby mi-

26 Viz naši recenzi: *The Writing of History. Literary Form and Historical Understanding*. University of Wisconsin, 1978. Donald Fanger: *Gogol and His Reader*. Stanford, 1978. SPFF BU, D 30, 1983, s. 105–106.

27 Viz naše stati *Aksiologičeskij fenomen v „neistoričeskom romane“ Jevgenija Vodolazkina „Lavr“*. In: Revitalizace hodnot: umění a literatura II. Ed. Josef Dohnal. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity – Tribun EU, 2015, s. 591–601; *Fenomen svjazi literaturovedeniija i literaturnogo tvorčestva: Jevgenij Ljckij i Jevgenij Vodolazkin na kontekstualnom fone*. Universalii russkoj literatury 6. Sbornik statej. Voronež: Izdatel'sko-poligrafičeskij centr „Naučnaja kniga“, 2015, s. 227–244; *Znovuuvytváření ruského fenoménu na počátku 21. století: návraty a nová „nasvěcování“*. Novaja rusistika, 2014, č. 1, s. 181–187; *Nová ruská literatura*. Romboid, 2017, č. 1–2, s. 51–59; *Nevstoupíš dvakrát do téže řeky aneb problém konjunkturalismu. Vodolazkin, J. Letec*. Praha: Dobrovský, 2018. Přeložila Zdeňka Vychodilová. *Proudy* 2018, č. 2. http://www.phil.muni.cz/journal/proudy/filologie/recenze/2018/2/pospisl_nevstoupi_dvakrat_do_teze_reky.php#articleBegin.

28 Viz naše knihy *Ruská románová kronika (Příspěvek k historii a teorii žánru)*. Brno: UJEP, 1983; *Labyrint kroniky. Pokus o teoretické vymezení žánru*. Brno: Blok, 1986, a desítky dalších knih a studií cele nebo částečně na toto téma; speciálně o S. T. Aksakovovi např. *Prameny ruské románové kroniky: A. S. Puškin a S. T. Aksakov*. Slavica Slovaca, 1990, č. 4, s. 312–321.

29 STĚPANOVÁ, Maria: *Památce paměti: romance*. Praha: Akropolis, 2021.

leniálů, zaznamenávající rusko-židovský sovětský svět. Autoři jako Grigorij Služitel' (roč. 1983), herec a autor románu *Dni Savelija* [Savelijovy dny, 2018], k němuž napsal předmluvu již zmiňovaný Jevgenij Vodolazkin, Aleksej Poljarinov (roč. 1986), také esejist a překladatel z angličtiny, autor románů *Centr tjažesti* [Těžišť, 2018] a *Rif* [Útes, 2020], Michail Zygar (roč. 1981), autor četných projektů, do roku 2015 redaktor televizního kanálu *Dožd* s protiputinovskými názory, který odsoudil ruskou invazi na Ukrajinu, autor románových struktur opět na pomezí fact and fiction, např. 2015 vydal knihu *Vsja kremľovskja rať: kratkaja istorija sovremennoj Rossii* [Všechna kremelská garda: stručné dějiny současného Ruska], *Imperija dolžna umeret'* [Impérium musí zemřít, 2019], Bulat Chanov (roč. 1991), autor románu *Nepostojannnye veličiny* [Proměnné veličiny, časopisecky in: Družba narodov 2017, s. 11–12], *Razvlečenija dlja ptic s podrezannymi kryľjami* [Zábavy pro ptáky s přistřiženými křídly, 2020] nebo Jelizaveta Aleksandrova-Zorina (roč. 1984), autorka románů *Maleňkij čelovek* [Malý člověk, 2012], *Čelovek bez lica* [Člověk bez tváře, 2016], *Slomannaja kukla* [Polámaná panenka, 2016], *Treť žizni my spim* [Třetinu života prospíme, 2018], *Rjussen kommer!* [Russen, komm her / Ruse, pojď sem, 2021], Jevgenija Někrasova (roč. 1985), prozaička a scénáristka, autorka románu *Kalečina-Malečina* (2018). K nim bychom mohli přiřadit i jednotlivá románová díla Andreje Zorina *Pojavlenije geroja* [Zjevení hrdiny, 2016] aj.

Vracíme se tak ještě jednou a zúženě k románu jako žánru. Vybrali jsme si jej proto, že je nejčtenějším a nejrozšířenějším literárním žánrem i v moderní době, ale také kvůli jeho relativní stabilitě a současně vnitřní morfologické flexibilitě a heterogenitě. Ukazuje se, že romány protomileniálů a starších a mladších mileniálů mají podobné rysy. Jsou založeny na tematické inovaci a výrazové expresi, nápaditém syžetu, někdy i nečekané narativní strategii a struktuře. Snaží se revidovat dosavadní zavedené myšlenkové a hodnotové stereotypy, často „přepisovat dějiny“ tak, jak byly dosud známy nebo popisovány. To souvisí také s jazykovými inovacemi, s kosmopolitním ideovým a tematickým charakterem; intertextualita a hodnotová ambivalentnost spolu se znejistěním jsou, na rozdíl od reálného postmodernismu, subsumovány do širších souvislostí s hlubinnými žánrovými spoji s literaturami minulých epoch, je tam tedy patrný i návrat k historicitě, transformaci románových modelů, např. historického, memoárového apod., stejně jako pohybu těchto románů na hranici nebo na hraně, mezi věcností a uměleckostí, tedy věcnou (Sachliteratur) a krásnou (belles lettres) literaturou, fact a fiction, fiction a non-fiction.

Český politolog, historik a filozof Pavel Barša (roč. 1960) pojal ve svém čerstvém díle³⁰ román jako žánr související s filozofií dějin a založil svůj výklad na analýze koncepcí G. Lukáče, M. Bachtina a M. Kundery, přičemž opomněl jiné významné teoretiky románu, a hlavně analýzy konkrétních románových děl: umění, tedy ani krásná literatura a román, nejsou filozofií ani historií, ale něčím, co na realitě ulpívá, reflektuje ji, ale současně ji vyjadřuje a sžívá se s ní.

Baršova kniha je zvláštní, a to i pro filozofa, politologa, sociologa, sociálního psychologa, ale zejména estetika a teoretika literatury, nemluvě o teoretikovi románu. Jeho diskurs

30 BARŠA, Pavel: *Román a dějiny*. Brno: Host, 2022. Viz naši recenzi: *Osobitý diskurs o románu: problémy a úskalí* (Pavel Barša: Román a dějiny. Brno: Host, 2022. 296 s.). *Slavica litteraria* 25, 2022, č. 2, s. 178–185.

se opírá o vybrané autory, nicméně žádná zmínka o N. Berdžajevovi nebo O. Spenglerovi, v českém kontextu např. o D. Hodrové mě překvapuje. Problémy byly uvedeny; pokud jde o úskalí, spočívají spíše v tom, že román je tu využíván jako objekt debat o člověku a jeho místě ve světě spíše v metadiskursu, tj. diskutuje se především o jiných úvahách o románech než o románech samotných. A když už je o nich řeč, jsou to vymezené texty v čele s díly Kunderovými, ale také ta, která s nimi souvisejí (Goethe, Cervantes, Fielding, jenž je zmíněn i jako teoretik románu). Proč chybějí takoví novátoři jako Laurence Sterne nebo velcí Rusové, nejen Dostojevskij, není jasné, nemluvě o tom, že teorie románu na dobově dobré úrovni existovala, jak známo, již v 17. století (Pierre-Daniel Huet: *De l'Origine des romans*, 1660). Román však netvoří pouze vybraní koryfeje, ale také „menší“ autoři a vývojová trajektorie románu a jeho zobrazování člověka v dějinách je komplikovanější, než je tu naznačeno, a tedy i reflektuje člověka a svět poněkud jinak, se všemi návraty a kopiemi již vytvořeného, výboji a záměrně vyvolávanými krizemi románu i jeho světa. Zajímavě to kdysi právě na Fieldingově příkladu demonstroval brněnský anglista Aleš Tichý ve své disertaci a samostatných studiích.³¹ Nicméně Baršovo uvažování o románu jako výrazu společenských posunů a jako hledání člověka, jehož pozice se v dějinném proudu mění, je inspirativní a v mnohém vyvolává další úvahy, například o generačním rámci románového žánru,³² o náhlých zvratech a jako vždy také o tom, že některé románové typy se vracejí, a to často překvapivě v konzervativní podobě. Tím se jeho výklad dotýká i našeho traktátu pojetého generačně, ale také žánrově, tvaroslovně a komparativně.

Také Wellkovo rozdělení literatury na emocionální, materiální a spirituální, duchovní větve, jak je viděl v českém a anglickém písemnictví, lze aplikovat i na generační pohled v české a ruské literatuře: zatímco v české produkci i v příkladech, které jsme výše uvedli, se objevuje vnitřní spor mezi oběma větvemi, což je patrné v podstatě u všech zmiňovaných autorů, u nichž je duchovní linie spíše skrytá a dochází se k ní úporným hledáním skrze materiální obraz světa, u ruských autorů je to patrnější v konfliktu modernisticko-postmodernistických a konzervativních. Ideologická dimenze literatury se však často neshoduje s charakterem poetiky: konzervativnější linie nemusí být jen tradicionalistická, realistická, ale i modernistická a postmodernistická, liberálnější se může vracet – a často i vrací – k dávnějším poetologickým modelům, a to i předromantickým.

Komparatistický aspekt souvisí s jinou podobou české a ruské literatury a s jinými žánrovými a konkrétněji románovými tradicemi. Zatímco v české literatuře je román žánrem až novodobým, jenž se vyvíjí výrazněji jako důležitý spíše až od konce 19. století také v souvislosti s anomální podobou literárních směrů (slabý romantismus často nahrazený sentimentalismem, pozdní realismus takřka souběžně s modernistickou dekadencí

31 TICHÝ, Aleš: *Jednota Fieldingova Josepha Andreuse*. Brno: FF UJEP, 1987. TÝŽ: *The Inorganic Plot of Joseph Andrews*. SPFFMU, Brno Studies in English 14, K 3, 1981, s. 149–157. V digitální podobě: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/118104.pdf.

32 Viz sb. *Generační konflikt ve slovanských literaturách a kulturách*. Eds. Ivo Pospíšil – Josef Šaur a kol. Brno: Masarykova univerzita, 2016, v něm naši studii *Generační princip obecně a ve vývoji literatury (ruské) zvláště (obecné úvahy a srovnávací mezislovanská reflexe s několika případovými sondami)*, s. 11–29. Dále: POSPÍŠIL, Ivo: *Generace v literární vědě, jejich sláva a traumata*. In: Mladá slavistika IV. Výzkum slovanského areálu: generační proměny. Eds. Zbyněk Michálek – Josef Šaur. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 7–25.

cí), v ruské literatuře, u níž ne zcela správně předpokládáme větší „zpoždění“, se vyvíjel od 18. století, svými základy i dříve, takřka explozivně; podobně např. dekadentní poezie Alekseje Apuchtina vzniká zhruba ve stejné době jako *Les Fleurs du mal* [Květy zla, 1857] Charlesa Baudelaira, i když se oficiálně řadí k tzv. čisté lyrice, aniž by se poetologicky přiřazovala k některému směru, což by mohl být pozdní romantismus nebo novoromantismus, a to není přesné. Proto jsou románové stavby generace ruských mileniálů více propojeny s minulým vývojem, více se tu pracuje s tradicemi, neboť jsou silné a vlivné. Hledat obrysy starých románových struktur v české literatuře, kde jsou mnohem méně nápadné, se v budoucnu může stát důležitým rysem tvorby nových generací po roce 2030 i v české literatuře: je tu v každém případě bílé místo, jež by mohlo být vyplněno i v kontextu převratné současnosti, jež klade otázky, ale málo na ně odpovídá.

Literatura

BARŠA, Pavel: *Román a dějiny*. Brno: Host, 2022.

BÍLEK, Petr A. – HRABAL, Jiří – KUBÍČEK, Tomáš: *Naratologie: strukturální analýza vyprávění*. Praha: Dauphin, 2013.

ČERNÝ, Václav: *Meditace o romantickém neklidu. Na paměť M. J. Lermontova*. Praha: Fr. Borový, 1943.

LEVITAN, L. S. – CILEVIČ, L. M.: *Voprosy sjužetosloženiija*. Sbornik statrej, Riga: Zvajzgne, 1969.

MATHAUSER, Zdeněk: *Báseň na dosah Eidosu: Ke stopám fenomenologie v ruské literatuře a literární vědě*. Praha: Univerzita Karlova, 2005.

MATHAUSER, Zdeněk: *Básnívé nápovědi Husserlovy fenomenologie*. Praha: Filosofie, 2006.

NEZVAL, Vítězslav: *Moderní básnické směry*. Praha: Dědictví Komenského, 1937.

POSPÍŠIL, Ivo – ZELENKA, Miloš: *Mitteleuropa als Knotenpunkt der Methodologien. Frank Wollmans Slovesnost Slovanů – Traditionen und Zusammenhänge*. In: WOLLMAN, Frank: *Die Literatur der Slawen*. Herausgegeben von Reinhard Ibler und Ivo Pospíšil. Aus dem Tschechischen übertragen von Kristina Kallert. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen. Herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler, Bd. 7. Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien: Peter Lang, 2003, s. 7–30.

POSPÍŠIL, Ivo: *Aksiologičeskij fenomen v „neistoričeskom romane“ Jevgenija Vodolazkina „Lavr“*. In: *Revitalizace hodnot: umění a literatura II*. Ed. Josef Dohnal. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity – Tribun EU, 2015, s. 591–601.

POSPÍŠIL, Ivo: *Areál a filologická studia*. Brno: Masarykova univerzita, 2013.

POSPÍŠIL, Ivo: *Česko-slovinské projekty z dějin slavistiky a teorie literatury*. In: *Vzájemným pohledem. V očech drugega. Česko-slovinské a slovinsko-české styky ve 20. století. Česko-slovenski in slovensko-češki stiki v 20. stoletju*. Ed. Alenka Jensterle-Doležalová. Praha: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2011, s. 155–165.

POSPÍŠIL, Ivo: *Český kvázi-postmoderní román: poetizace automatismu a zrození „nového člověka“ (Případ nevěrné Kláry Michala Viewegha)*. In: *Retoriki na pametta. Jubileen sbornik v čest na 60-godišninata na profesor Ivan Pavlov. Fakultet po slavjanski filologii, katedra po slavjanski literaturi*. Redakcionna kolegija: Bojan Bolčev – Valeri Stefanov – Kalina Bachneva – Panajot Karagjovov – Janko Báčvarov. Sofija: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ochridski“, 2005, s. 498–504.

- POSPÍŠIL, Ivo: *Fenomen sujazi literaturovedenija i literaturnogo tvorčestva: Jevgenij Ljackij i Jevgenij Vodolazkin na kontekstualnom fone*. Universalii ruskoj literatury 6. Sbornik statej. Voronež: Izdatel'sko-polografičeskij centr „Naučnaja kniga“, 2015, s. 227–244.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Frank Wollman a střední Evropa*. In: Střední Evropa včera a dnes: proměny koncepcí III. Ed. Ivo Pospíšil. Brno: Středoevropské centrum slovanských studií – Jan Sojnek, 2022, s. 139–154.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Generace v literární vědě, jejich sláva a traumata*. In: Mladá slavistika IV. Výzkum slovanského areálu: generační proměny. Eds. Zbyněk Michálek – Josef Šaur. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 7–25.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Generační princip obecně a ve vývoji literatury (ruské) zvláště (obecné úvahy a srovnávací mezislovanská reflexe s několika případovými sondami)*. In: POSPÍŠIL, Ivo – ŠAUR, Josef a kol.: *Generační konflikt ve slovanských literaturách a kulturách*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 11–29.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Labyrint kroniky. Pokus o teoretické vymezení žánru*. Brno: Blok, 1986.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Literární věda a teritoriální studia*. Nitra: Fakulta stredoeurópskych štúdií, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Narodni prerod in literarne smeri (nekaj opažanj)*. Slavistična revija, 2014, č. 1, s. 121–130.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Nevstoupíš dvakrát do téže řeky aneb problém konjunkturalismu. Vodolazkin, J. (Letec. Praha: Dobrovský, 2018. Přeložila Zdeňka Vychodilová.) Proudý, 2018, č. 2*. http://www.phil.muni.cz/journal/proudy/filologie/recenze/2018/2/pospasil_nevstoupi_dvakrat_do_teze_reky.php#article-Begin.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Nová ruská literatura*. Romboid, 2017, č. 1–2, s. 51–59.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Osobitý diskurs o románu: problémy a úskalí (Pavel Barša: Román a dějiny. Brno: Host, 2022. 296 s.)*. Slavica litteraria 25, 2022, č. 2, s. 178–185.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Postmodernism and Quasipostmodernism (Michal Viewegh)*. Neohelicon (Budapest), 333, 2006, č. 2, s. 37–44.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Prameny ruské románové kroniky: A. S. Puškin a S. T. Aksakov*. Slavica Slovaca, 1990, č. 4, s. 312–321.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Problém autorského typu: Fadděj Bulgarin*. Slavica Slovaca, 1988, č. 4, s. 366–384.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Problém narativní básně*. In: *Slovanský romantismus – esteticko-genologických kategorií*. Banská Bystrica: Katedra slovanských jazyků Filologické fakulty UMB, 2003.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Prolegomena k problematice cennostej v literaturnych proizvedenijach millenialov*. In: *Revitalizace hodnot: umění a literatura*. Ed. Josef Dohnal. Sborník z 13. mezinárodní konference Revitalizace hodnot: umění a literatura V konané 4. června 2021 v Brně. Brno: Ústav slavistiky, Česká asociace slavistů, 2022, s. 583–595.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Ruská románová kronika (Příspěvek k historii a teorii žánru)*. Brno: UJEP, 1983.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Sedmero úskalí a inspirací*. Slovenská literatúra, 1993, č. 4, s. 292–295.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Sieben Bemerkungen zu Frank Wollmans Slovesnost Slovanů*. In: WOLLMAN, Frank: *Die Literatur der Slawen*. Herausgegeben von Reinhard Ibler und Ivo Pospíšil. Aus dem Tschechischen übertragen von Kristina Kallert. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen. Herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler, Bd. 7. Frank-

- furt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien: Peter Lang, 2003 (aus dem Tschechischen übersetzt von Reinhard Ibler).
- POSPÍŠIL, Ivo: *Slavistika, literatura i peregipska brnenskich filologov*. Novaja rusistika 9, 2016, č. 2, s. 119–138.
- POSPÍŠIL, Ivo: *The Writing of History. Literary Form and Historical Understanding*. University of Wisconsin 1978. Donald Fanger: *Gogol and His Reader*. Stanford, 1978 (recenze). SPFF BU, D 30, 1983, s. 105–106.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Tvar a funkce metarománu*. Světová literatura, 1984, č. 3, s. 251–253.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Wollmanova studie Duch a celistvost slovanské slovesnosti: jen retro, nebo živá koncepce?* In: Česká a slovenská slavistická komparatistika a wollmanovská tradice. Ed. Ivo Pospíšil. Brno: Česká asociace slavistů – Jan Sojnek-Galium, 2022, s. 167–178.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Znovuvytváření ruského fenoménu na počátku 21. století: návraty a nová „nasvěcování“*. Novaja rusistika, 2014, č. 1, s. 181–187.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Diachronní dimenze ruského literárního textu (Puškin – Bondarev – Grjagalov)*. In: LEPILOVÁ, Květuše a kol.: *Text a kontext*. Brno: Repronis, 2008, s. 86–107.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Faddej Bulgarin jako literární inspirátor*. In: Biele miesta II. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, Fakulta humanitných vied, 1998, s. 29–44.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Hořce ironická science fiction Faddeje Bulgarina*. Svět literatury, 1993, č. 5, s. 22–28.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Jazyk literárního díla jako axiologický nástroj: román Jurije Bondareva Bermudský trojúhelník (K životnímu jubileu prof. Jána Doruly)*. In: *Život slova v dějinách a jazykových vztazích*. Na sedemdesiatiny profesora Jána Doruly. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2003, s. 265–278.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Konzervativní rezistence jako součást literárního vývoje*. Slavica litteraria 11, 2008, č. 2, s. 19–28.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Kvázipostmodernismus znovu navštívený*. Slavica litteraria X 15, 2012, supplementum. Postmodernismus s pozadím, s. 29–40.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Lekce tvůrčího psaní a kvázipostmodernistická poetika Michala Viewegha*. Stil (Beograd) 4, 2005, s. 303–313.
- POSPÍŠIL, Ivo: *On the Margin of Genre Typology or The Hidden Pioneer of Russian Science Fiction (Faddej Bulgarin)*. Na margo žánrovej typológie skrytého priekopníka ruskej science fiction (Faddej Bulgarin). Slavica Nitriensia, 2016, č. 1, s. 27–40.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Problema „inostrancev“ v ruskoj literature i rusko-poľskij literator Tadeusz Bulharyn/Faddej Bulgarin: čerty novizny*. Pax&Orthodoxa: Slavističeskije issledovanija. Istorija, kultura, literatura. V česť 80-letija so dnja roždenija Aleksandra Vladimiroviča Lipatova. Moskva: Institut slavistiki RAN, 2017, s. 231–248.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Quasipostmodernistyczny świat Michala Viewegha*. In: *Literatury słowiańskie po roku 1989. Nowe zjawiska, tendencje, perspektywy*. Tom I. Transformacja. Pod redakcją Haliny Janaszek-Ivaničkovej. Warszawa: ELIPSA, 2005, s. 81–88.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Slovenská téma v románe Vladimíra Macury Informátor*. Slovenské pohľady, 2018, č. 6, s. 34–40 (prel. Ingrid Skalická).
- POSPÍŠIL, Ivo: *Znovu k problému diachronní hloubky literárního textu*. In: *Jazyk a komunikácia v súvislostiach III*. Red. Oľga Orgoňová. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzita Komenského, Katedra slovenského jazyka, Studia Academia Slovaca, 2011, s. 11–19.

- POSPÍŠIL, Ivo: *Žánr prozaického deníku Michala Viewegha, poetika, žánrové tradice a souvislosti*. STIL (Beograd) 10, 2011, s. 309–322.
- POSPÍŠIL, Ivo: *Žanrovýje inovácii i recepcija Faddeja Venediktoviča Bulgarina v češskoj srede*. Pytania literaturoznavstva / Problems of Literary Criticism, No 97, 2018, s. 191–208.
- Sborník pětadvaceti*. Ed. Václav Černý. Praha: Československý spisovatel, 1969.
- Sborník třinácti: mezi generacemi*. Ed. Ivo Pospíšil. Brno: Česká asociace slavistů – Galium, 2019.
- SUS, Oleg: *Geneze sémantiky hudby a básnictví v moderní české estetice*. K vydání připravili Ladislav Soldán – Dušan Jeřábek. Studie Rudolf Pečman. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 1992.
- TICHÝ, Aleš: *Jednota Fieldingova Josepha Andrewse*. Brno: FF UJEP, 1987.
- TICHÝ, Aleš: *The Inorganic Plot of Joseph Andrews*. SPFFMU, Brno Studies in English 14, K 3, 1981, s. 149–157. V digitální podobě: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/118104.pdf.
- WELLEK, René: *Immanuel Kant in England*. Princeton: Princeton University Press, 1931.
- WELLEK, René: *The Theory of Literary History*. Travaux du Cercle Linguistique de Prague 6. Prague, 1935, s. 173–191.
- WELLEK, René: *The Two Traditions of Czech Literature*. Slavic Studies. Ed. by A. Kaun and E. J. Simons. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press, 1943, s. 213–228.
- WOLLMAN, Frank: *Die Literatur der Slawen*. Herausgegeben von Reinhard Ibler und Ivo Pospíšil. Aus dem Tschechischen übertragen von Kristina Kallert. Vergleichende Studien zu den slavischen Sprachen und Literaturen. Herausgegeben von Renate Belentschikow und Reinhard Ibler, Bd. 7. Frankfurt am Main – Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford – Wien: Peter Lang, 2003.
- WOLLMAN, Frank: *Slovesnost Slovanů*. 2. vyd. (1. vyd. Praha: Vesmír 1928). Eds. Ivo Pospíšil – Miloš Zelenka. Brno: TRIBUN EU – Česká asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Středoevropským centrem slovanských studií a Slavistickou společností Franka Wollmana, 2012.
- ZELENKA, Miloš: *Wellkova teorie literárních dějin v kontextu české školy literární komparatistiky*. Slavia 64, 1995, č. 1–2, s. 207–216.

prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc.

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika

ivo.pospisil@phil.muni.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.